DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS
DE

TENESMO.

QUAM

ANNUENTE DEO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris

D. FRANCISCI VAN OUDENDORP,
HISTORIARUM ET ELOQUENTIÆ PROFESSORIS.

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI *Consensu*,
& *Nobilissimæ* FACULTATIS MEDICÆ *Decreto*,

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis, ritè
ac legitimè consequendis,

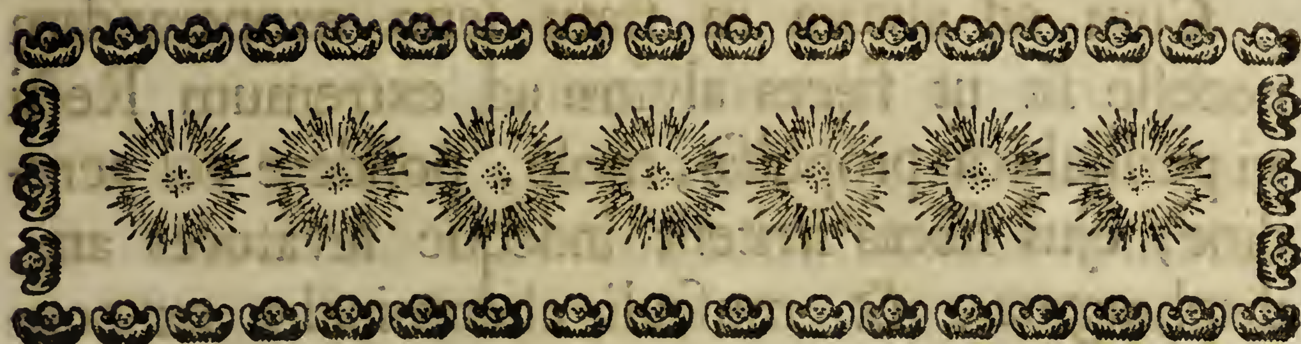
Eruditorum Examini subjicit

RICHARDUS MILNES,
ANGLUS.

Ad diem 7. Maji 1751. hora locoque solitis.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud GERARDUM POTVLIET, 1751.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS

DE

TENESMO.

enesmus conſtans eſt ad deſidendum conatus in quo nihil vel perpaucum, quidpiam mucoſum, ſubcruentum, purulentum vel ex hiſce miſtum ejicitur.

Pro parte primariò affectâ differt hic morbus: alius ſymptomaticus, alius idiopathicus eſt; hic a proprio Inteſtini Recti vitio, ille a labe partium vicinarum oritur, uti poſtea clarius patebit.

Cum ad alvum in ſtatu ſano exonerandam neceſſe ſit ut fæces alvinæ ad extremum Recti vi periſtalticâ propulſæ, mole, pondere vel acredine, ejus fibras irritent indeque levatores ani, diaphragma, & muſculi abdominales ex conſenſu contrahantur, ut aſſidua fiat egerendi cupiditas, conſtanti in extremo Recto irritatione opus eſt.

Ex his apparet, quod omnes cauſæ, quæ irritationem in Recto indeſinenter producunt, Tenesmum remotè parient. Has ordinis gratiâ ad duas claſſes ſatis commodè referre poſſumus. 1. cauſæ quæ in cavo Recti vel in ejus fibris hærent, Tenesmum idiopathicum inducentes. 2. cauſæ extra Rectum ſitæ, quæ Tenesmum Sympathicum gignunt.

Inter cauſas Tenesmi idiopathici enumeranda eſt muci inteſtinalis inopia. Ex Anatomicis notum eſt internam inteſtinorum ſuperficiem, quæ ex papillis nervoſis tota fere conſtat, muco ex glandulis ſecreto obliniri, ſicque ab acrimonia vel aſperitate fæcum præterlabentium defendi. Si hic mucus Rectum inveſtiens a quâcunque cauſâ abradatur, ut a nimio purgantium vel clysmatum uſu, fibræ ejus ſenſiliores evadent,

&

& cum partibus fæcum acribus omnino obnoxiæ ſint, nimis facile convellentur. Idem in veſicâ urinaria ſæpiſſime contingit, cujus muco deterſo oritur urinæ ardor unà cum moleſta ſtranguria.

Mucus Inteſtinalis acrimoniâ modò peccans, hunc morbum producere poteſt. Huic cauſæ fortaſſe tribuendus eſt Tenesmus qui diarrhæas, dyſenterias comitari vel ſequi conſuevit; in his morbis enim totus inteſtinorum tractus acribus humoribus ſcatet. Sydenhamus (*a*) in hiſtoria conſtitutionis epidemicæ quæ dyſenteriis maxime favebat, obſervat, dyſenteriam tunc temporis regnantem in Tenesmum haud raro deſiviſſe, quem reliquiis materiæ morbificæ a ſuperioribus inteſtinis in Rectum detruſis aſcribit.

Originem debet hoc malum aliquando inflammationi Recti. Omnis corporis pars, inflammata, ſenſu exquiſitiori ob fibrarum ſummam tenſionem pollet & impreſſiones ut ut debiles vividius percipit. Rectum itaque inflammatione correptum acutius ſentiet, ac a materiis in eo contentis perpetuas patietur irritationes quæ Tenesmum excitare valent.

Ulcus

(*a*) Vid. pag. 180.

Ulcus Recti, fistulave ani hunc morbum sæpenumero pariunt: ex his materia purulenta in cavum Recti effluens, podicem acrimoniâ suâ vellicat, & ad alvum deponendam incessanter sollicitat. Sic pus ex vomica pulmonali in Asperæ Arteriæ ramos emanat, fibrasque hic loci sensiles irritat, unde tussis Pthisicorum perpetua.

Ortum ducere potest a vermibus in Recto latitantibus, qui vice stimuli fungentes, morsibus subsultibusque tunicas Recti impetunt & ad frequentiores contractiones eas provocant; Hinc oritur constans dejiciendi cupiditas. Vermes in Infantibus (quorum compages tenera & admodum mobilis est) diras universi corporis convulsiones nec non insultus Epilepticos quotidie producere observantur: non mirum ergo est, hos in Recto congestos Tenesmum efficere posse.

Hæmorrhoïdes hujus mali causa multoties repertæ sunt. Hæ si magnopere tumeant, aut vehementer doleant, Recto molestias creabunt, uti facile patet, motusque vibratorios ibi suscitabunt.

Sic de præcipuis Tenesmi idiopathici causis egimus, pauca de causis Sympathici dicenda restant.

In

In hac claſſe recenſeri imprimis merentur, Veſicæ calculus uterique prægnatio. Calculus ſua acutie vel pondere fibras Veſicæ diſtrahendo divellit, & ob harum partium conſenſum, Rectum ſimul affici ſolet; ſic calculo laborantes Tenesmo raro vacare deprehenduntur. Fætus in utero contentus, Rectum utero contiguum premendo proritat unde gravidis frequens occurrit hoc incommodum, præſertim ſub geſtationis finem. Præterea prægnantes Hæmorrhoïdibus ex eadem cauſa, ex uteri nempe in Rectum preſſione ortis, infeſtantur.

Tenesmus etiam oriri poteſt a diſuria, iſchuria, ſtranguria, inflammatione vel ulcere Veſicæ, denique ab omnibus hujusce vitiis. Namque talis eſt Rectum inter & Veſicam nexus, quod cum ſe invicem nunquam non conſentiant.

Hic morbus labis hyſtericæ vel hypochondriacæ frequens eſt effectus. Hi, quos excruciat hoc malum, ſpasmodicos motus a fluxu ſpirituum Animalium inordinato oriundos, in variis corporis partibus experiuntur; ſi pulmones ingruat morbi atrocis impetus, reſpirandi difficultatem tuſſimque aſthmaticam affert; ſi

re-

renes adoriatur, dolorem Nephritidem maxime referentem, creat; ut verbo dicam, quamcunque corporis partem aggreditur, morbos huic parti proprios, probe æmulatur, teste Sydenhamo (*a*). Vis ejus in rectum decumbens Tenesmum efficiet, qui eo usque durat donec solvitur sponte vel artis auxilio spasmus Recti constrictorius.

Multæ fortasse sunt aliæ causæ Tenesmi tam symptomatici quam idiopathici, quin supra memoratæ cæteris longe frequentiores in Praxi observatæ sunt, ad effectus adeo hujus morbi enarrandos accingemus nos.

Assiduum adest ad egerendum incitamentum, a perpetuo Recti stimulo profluens: Mucus a Recti parietibus abrasus speciem ramentorum præ se ferens medicos nonnunquam fallit; Observata medica tamen docent tunicam villosam dictam humoribus copiosis hic afluentibus maceratam vel eorundem acrimonia erosam quandoque secedere & ramentorum specie in dejectionibus alvinis comparere (*b*): materia excreta striis sanguineis variegatur, ruptis vel detritis aliquot

va-

(*a*) Vid. Epist. de Morb. Hyster.
(*b*) V. Tulp. lib. 3. cap. 17.

vaſculis per tunicas Recti decurrentibus: ſi adſit fiſtula ani vel ulcus Recti, pus ſuppeditans, mucus pure commiſtus excernitur: podex acriter dolet: dolor dejectionis tempore, ob violentam partis affectæ concuſſionem, maxime intenditur: Anus, morbo diutius excurrente, tædio affectus procidit: corpus lente exhauritur, facies pallida collabitur, proſternuntur vires, quæ omnia ſymptomata non tantum ex inanitione oriuntur, verum etiam inde quod frequenter alvum excernere coactus, æger, delaſſatur & ſomnum capere nequit; *feſſus enim homo ex continua exſurrectione inſomnis fit* Hipp. Prognoſt.: a magna harum partium conquaſſatione inflammatio (hujus mali effectus æque ac cauſâ) naſci poteſt, quæ interdum ad ſuppurationem tendit, lenta dein febris cum tabe totius corporis conjuncta ægrum depaſcitur. Si Tenesmus, nullis induciis datis, violente urgeat, diuque duret, febre, & convulſionibus ſtipatur, in mortem abeuntibus.

Hic morbus cognitu facilis, a Dyſenteria cum qua ſæpe complicatur, diſcrepat in eo quod tormina quæ in Dyſenteria per totum Inteſtinorum decurſum porriguntur, in Tenesmo ad Rectum modò referri ſolent; materia etiam excre-

ta in priori longe copiosior est quam in posteriori; insuper desidendi cupiditas in Dysenteria minus frequens, in Tenesmo fere nunquam cessat.

Causæ ejus investigatu sæpius satis difficiles sunt, eas tamen assequetur plurimum medicus si ad antecedentia & comitantia animum diligenter adhibeat. An a vesicæ calculo, vel graviditate, an ab Hæmorrhoidibus, ab inflammatione aut ulcere Recti vel ani fistulâ, an a morbo Hysterico producatur, signis quibus indicantur hæ affectiones, liquido constabit. An ab ascaridibus vel lumbricis, dignoscetur, a vermium ejectione vel ex eo quod ager verminationi antea obnoxius fuerit. Tandem si omnium aliorum affectuum signa abfuerint, & aliunde se prodant nimiæ humorum salsedinis indicia, tunc ab acrimoniâ muci Intestinalis Tenesmum pendere verismile videtur.

Molestiâ tædioque plenus hic morbus sæpe evadit, quin si in principio sit, & ab aliqua levi causa pendeat, per se periculo prorsus vacat. *Tenesmum facile tolli & nunquam per se hominem jugulare* asserit Celsus (*a*). Verum si al-
[illegible] tas

(*a*) Lib. 4. cap. 19.

tas egerit radices & a causis gravissimis natales duxerit, nimirum ab Inflammatione Recti aut ejus ulcere, ægri in periculo minime contemnendo versantur. In mulieribus prægnantibus, si in longum trahatur, abortum minitatur. Sic (*a*) apud Hippocratem; *mulieri uterum gerenti si superveniat Tenesmus, abortum facit.* Musculi enim fæcum expulsioni destinati, ad fætus exclusionem inserviunt, validis itaque musculorum abdominalium & diaphragmatis inter excernendum nixibus uterus fortiter pressus, fætum immaturum præpropere excutere possit. De Tenesmo, qui dysenteriam subsequitur, ita loquitur Sydenhamus (*b*), *licet adultis & grandævis exitialis sit, Infantibus perbenignus reperitur, qui per aliquot menses ab eo afficiuntur, modo res naturæ permittatur.*

Causis, effectibus, diagnosi & prognosi hujus morbi sic breviter expositis, restat ut pauca ejus medelam spectantia adhuc proferamus. Hanc pro causarum diversitate variare oportet. Si ab Inflammatione Recti ortum ducat, væneśectio pro necessitate repetita, cæteraque medicamina in-

(*a*) Aph. 27. S. 7.
(*b*) Vid. Sydenh. Op. 180.

inflammationi dicata, curationem abſolvent; ſi a Recti ulcere, ſuffimigia, clysmata, ſuppoſitoria ex abſtergentibus, conſolidantibus, adſtringentibus indicantur: ſi a fiſtula ani, chirurgicâ operatione opus eſt; ſi a vermibus, amara, oleoſa, mercurialia, venerea purgantia exhiberi poſſunt: ſi ab Hæmorrhoidibus, balnea, fomenta, cataplasmata, Hæmorrhoidum ſectio, vel earum frictio cum foliis ficuum egregiè juvant; ſi a muci inopia, humectantia, demulcentia, anodyna, conveniunt; ſi ſymptomaticus ſit, & a veſicæ affectionibus enaſcatur, in uſum revocanda ſunt remedia, quæ his morbis debellandis ideonea ſunt; ſi morbi Hyſterici proles ſit, antihyſtericis, opiatis optime compeſcitur.

Tenesmus, qui dyſenteriæ ſupervenit, hâcque ceſſante interdum diu durat, medendi methodum ſibi propriam exigit: topicis parti dolenti applicatis, minime cedit, quin horum uſu ſæpe exaſperatur, uti obſervat Sydenhamus in loco ante citato, qui multiplici experientiâ compertum habuit, hanc Tenesmi ſpeciem, vires ægri reſtaurando, optime curari. Hoc fit, uſu diætæ analepticæ, atque cardiacorum quæ robur ægro ſubminiſtrant; quo redeunte, Tenesmus ſponte ſe ſurripit..